

Vegyesek.

Jegyzőkönyvi kivonatok a megtartott szakülésekről.

c) A természettudományi szakosztály megtartotta harmadik rendes havi ülését f. évi ápril 7 én Koch Antal elnöklete alatt, a mikor Abt Antal egyetemi tanár „Interferencsíkok a színekben“ című értekezésében egy módszert ismertet, melylyel az interferencsíkokat átmenő és visszavert fényben akár subjective, akár objektive igen jól és szépen lehet észlelni. A subjectiv észleléshez egy spectroskopon kívül két üveglemez szükséges. A csíkok vastagsága és egymástól való távolsága a két üveglemez közt foglalt légréteg vastagsága szerint változik, s azt nyomással tetszés szerint változtathatjuk. Az objectiv észlelésnél korona-prizmával állítjuk elő fehér ernyőn a nap tiszta színekét s ha azután lencsével összegyűjtjük a színes sugarakat egy az ernyő s prizma közt fekvő pontban, és ha a sugarak egyesülési körébe állítjuk a két egymáshoz szorított üveglemezt: akkor a lemezekben áthaladó sugarak színekében sötét csíkok észlelhetők. Scharsmidt Gyula egyet. tanárs. szövettani észrevételeit terjesztette elő dr. Lőte József „A Nerium oleander hatásáról“ című dolgozatára vonatkozólag (Orv. Term.-tud. Ért. VII. (1882) Orv. szak, III. füzet.) Kiemelte, hogy L. „A z oleander szöveti alkota“ című fejezetet majdnem egészen önállóan dolgozván, nem is szerezhett tudomást azon adatokról, melyek a Nerium boncztanáról immár ismeretesek, ezért az irodalom felhasználásával pótlásokat és helyreigazításokat csatol e részhez. Ezek főleg a phloem-, a xylemrész összetételére, a paraképződésre, a cambiumra, tejsejtekre és a tejnedv előfordulására vonatkoznak. — Parádi Kálmán tanár a kolozsvári határon gyűjtött egész sorozatát mutatta be a Pelias berusnak, (kurtafarku szülőikigynak). Az irodalomban már régtől fogva szereplő két válfaja (Prestera és Cherssea) tulajdonképpen nem válfajok, hanem a fekete s általában sötét alapszínű Presterek mind nőstények, ellenben a vörhenyes szürke s illetve világosabb alapszínű Chersseák mind hímek. A tojásból kikelt fiatalok vörhenyes színezetűek. A színezettségbeli eltérések koruk haladtával és különösen az ivarérettség beálltával következnek be. A Tropidonotus tessellatus, vagyis a koczás siklóból bemutatott egy 87 cm hosszúságút. Mind a két családbeli fajok leletheit és táplálkozási viszonyait saját észleletei alapján körvonalozta. — Koch Antal egyetemi tanár „Vivianit-jegecseknek új lelethele“ című izmertet a vivianit, vagyis phosphorsavas vas, az ez ideig ismert leletheit. Azután előadta, hogy két év előtt, két áttetsző kékeszöld, feltűnő szép vivianit-kristályt kapott Verespatakon létekor Gundhardt gyógyszerészsegédétől. Több felfejtett okoknál fogva előadónak igen valószínűnek látszik, hogy azok Verespatakról valók. A jegeczeit bemutatta tüzetes krystallographiai leírás kíséretében.

Medgyesi Béla, „az erdélyi porphyrokról“ értekezvén, Erdély különböző pontjairól, 12 lelethelyről, összesen 26 kőzetet vizsgált meg göresövi és lángkisérleti úton. Az alapanyag szöveti szerkezetére nézve mikrokristályos, ritkábban mutatja az üveges kiképződés nyomait. Megkülönböztet quarzporphyrokat, tulajdonképeni felsitporphyrokat és porphyriteket. Alapanyaguk sokkal nehezebben olvad, mint a kiválotott földpátkristály, a mi arra mutat, hogy az előbbihez többkevesebb quarz is van keveredve. — Székely Bendeguz, okleveles tanárjelölt, a Diaptomus és Cyclops petebarázdolódásáról értekezett. Végeredményül ki mondja, hogy a Diaptomusnál és Cyclopsnál a petebarázdolódás teljes, egyenlő és legalább kezdetben nem felületes, hanem a barázdák mélyek és a táplálószerék, mely az egész petében mintegy eloszolva fordul elő, a barázdolódás folyamában válik külön a képlőpetesektől. Az így sokszorosan oszlott egys-jtű petéből egy gömbhüvelyt alkotó sejtréteg keletkezik: a blastoderma, mely a táplálószerékkel megtöltött barázdolódási ürt zárja körül.

d) A folyó 1883. évi május 31-én tartott negyedik természettudományi szakülésen Koch Antal elnöklete alatt:

1) Entz Géza egyetemi tanár előterjesztette br. Bánffy Ádám biológiai észleleteit a kóborló és vándor-madarokról. Br. Bánffy Ádám választói birtokán mesterségesen átteleltetett többféle vándormadarat; megfigyelte a rendkívülleg áttelelő veresbegy, fekete rigó stb. életmódját, a kóborlók közül a csíz, a Fringilla montifringilla, a Pastor roseus táplálkozási viszonyait s arra az eredményre jött, hogy nem az éghajlati viszonyok, hanem az élelem hiánya késztetik a madarakat részint kóborlásra, részint vándorlásra. Tüzetesen s mindvégig eredeti észleletek alapján megismertette a Bombycilla garrulát, északi madárvendégeink e legritkább és legérdekesebb alakját, mely a neoarcti és palaearcti régiókat jellemzi; élénken rajzolta a fogságban tanusított életmódját s végül kimerítő jegyzékét adta a Kolozsvárt, Válaszúton s környékeiken észlelt megjelenéseinek.

2) Koch Antal, egyetemi tanár, a szindi fehér agyag (porcellánföld) ipari célokra alkalmas volta után kutatóván, megfelelő mutatóanyagok kíséretében előterjesztette kutatásainak eredményét. Kutatásait, illetve vizsgálatait a helyszínen hajtotta végre a kolozsvári iparkamara megbízása folytán. A szindi fehér agyag a Tordahegység Torda felé eső lejtőjén breccia szerkezetű lajtha-mész-kő fok alján nagy mennyiségben bukkan felszínre, a hol az alatta fekvő zöld porphyrit-tufából keletkezik elmálás folytán. Előterjesztő a vizsgálat alá vett agyagot előbb többrendbeli adagra izapolta s aztán kipróbálta külön-külön azoknak olvadását vagyis tűzálló fokát. Ez az izapolat összes részekre nézve átlag 4° (Szabó olv. fokozata szerint,) közt ingadozik; tehát nagyon távol áll az igazi porcellánföld olvadási, illetve tűzálló fokától (1°), s emiatt a szindi agyag izapolva nem alkalmas porcellán készítésére. Előterjesztő más módon, sósavval és quarczpor hozzáadása által is kipróbálta a szindi agyagot. Miután sósavval kezelte, mely kivonta belőle a meszet és a vasat, tűzálló foka 3-ra emelkedett. Miután quarczport kevert közéje, azt találta, hogy 10–20% quarczporral a 4-en maradt olvadási foka; 30–40%-kal 3-ra emelkedett; 50–60%-kal 2-ra és végül 70%-val elérte a kaolin tűzálló fokát.

A hazánk több helyein kövezetkő gyanánt használt gránitoporphyros dacit bőségére és használhatóságára nézve ugyancsak Koch Antal tanár adott, szerzett tapasztalatok alapján, feleletet. A kis-sebesi dacit — tapasztalata szerint — egyes repedések mentében mállófélben van ugyan, de a kövezetkőül használható anyagban nincs hiány; az a bányában is, meg annak közvetlen környezetében is, a kellő válogatás mellett, bőven fejthető. Előadó bemutatott quarczszárványokat a dácitból, melyek egykori hevenyfolyó állapotára vallanak; bemutatott calcit mandolákat, melyek azt mutatják, hogy azon a helyen a dácit már mállásban van.

3) Dada y Jenő egyetemi m. tanár bemutatott continentális sósvízi Polythalamia vázakat. Az eddigi irodalmi adatok azt bizonyítják, hogy a Rhizopodák osztályának Polythalamia-csoportja a continentális vizekből teljesen hiányzik. Előadó egy dévai sóspocsolyából gyűjtött s borszeszben őrzött anyagban egy polythalamianak vázait találta, melyek kőbéllel kitöltve nincsenek, sárgásszínű chitines állományúak; felületükre nagyszámu, apró s különböző alaku kovalamezkek tapadtak. Előadó ezen minden tekintetben érdekes leltre nézve nagyon valószínűnek tartja, hogy a Déván talált vázak egy jelenben is élő, ez ideig egyetlen continentális Polythalamianak a vázai. Határozott nyilatkozatát azonban további vizsgálataitól teszi függővé.

Földtani fölvételek Erdélyben. Erdély változatos földje szerkezetének tudományos kutatása és földtani térképen való föltüntetése a jelen nyár folytában nagyobb mérvben fog megtörténni, mint az előző évek bármelyikében. A m. kir. földtani intézet, melynek első sorban feladata hazánk földtani viszonyainak megállapítása. a jelen évben ismét egy osztályát küldi ki Dr. Hofmann Károly főgeológ vezérlete alatt a fölvételek eszközlésére. Ezen osztályban működni fognak a m. kir. földtani intézet részéről még Dr. Pethő Gyula m. kir. geológ és mint önkéntes vállalkozó Dr. Koch Antal egyetemi tanár is. A földtani intézet tisztviselői a Királybágo és a Vlegyásza keleti tövében valamint Szelnok-Dobokamegyének északnyugoti részében fognak működni, Koch tanár ellenben Kolozsvár legközelebbi környezetét fogja fölvenni, főképen arra való tekintettel, hogy a részletes törzskari térkép (1 : 75,000,) 18 öv XXIX. rovat — lapját, melynek alsó részét foglalja el Kolozsvár határa, a jövő tél folytán geologiailag színezve a nagy közönség használatára már ki lehessen adni. Egy ilyen pontos, hű földtani térkép egy rég érzett hiányt fog pótolni, tekintve azon körülményt, hogy mind a művelt gazda, mind a föld ásványos anyagát földolgozó iparos, mind a föld szerkezetével tudományosan foglalkozó egyetemi hallgatók nagy száma, a föld művelésénél, az anyag megválogatásánál és tudományos kirándulásaiknál egy ilyen térképből a legnagyobb okulást és hasznot merithetik, kivált ha még elég beható magyarázó szöveg is van mellékelve hozzá.

De Erdély nehezebben bejárható déli és keleti határ havasaiban és azoknak Rómániába eső lejtőin is, melyeknek földtanáról vajmi keveset és bizonytalan tudunk eddigéig, hála Dr. Szabó József bpesti egyetemi tanár buzgó utánajárásának, működik hazai havasi geológjainak egy fáradhatlan és kitaró triász, hogy ezen félig-meddig terra incognitát a tudomány számára meghódítsák. Ezen